

פסק הלכה

מאת הגאון הגדול רבי חיים יוסף דוד ווייס שליט"א

דומ"ץ קיט"ל דסאטמאר אנטווערפן - בעל "ויען דוד"

בהחייב לשמוע בקול הרופאים וחוקי המדינה בעת המגיפה

ב

לכבוד ידידי הררה"ח העסקן המפו'

מה"ר אשר אנשיל גראד נ"י

אחדש"ה,

במה שמעורר כ"מ על שבלאנדאן עיר הבירה, מתקבצים אנשים לתפלות בציבור נגד הוראות הרופאים, אשר פרסמו דעתם שמסכנים נפשות עי"ז, ופעמים זה גם נגד החוק, ובכמה לוויות ל"ע היו ציבור של עשרות אנשים שהרבה מהם לא עמדו במרחק של שני מעטער, ושאלתם דעתי בזה.

תשובה: יס לדון בזה מכמה דברים, (א) מלא תעמוד על דם רעך, (ב) בדינא דמלכותא, (ג) משום חילול השם, (ד) משום איבה, ובזה אתחיל.

א

משום איבה

ברמ"א (או"ח סימן קל"ד סעיף כ"ו) וז"ל, וכל הדינים הנזכרים בדיני הדלקה ה"מ בימיהם, אבל בזמן שאנו שרויין בין אינם יהודים, כתבו הראשונים והאחרונים ז"ל, שמותר לכבות דליקה בשבת, משום דיש בה סכנת נפשות, והזריז הרי זה משוּבַח וכו', אבל בחשש סכנת ספק מותר לכבות אפילו הדליקה בציתו של עכו"ם, וכן נוהגין (תה"ד סימן נ"ח והג"א וכו') עכ"ל, ובמשנ"ב (ס"ק ע"ד) וז"ל, ועדיף להודיע זאת ברבים דמותר לכבות, פמ"ג עכ"ל, ובשבת ההיתר רק משום חשש סכנת נפשות, עיין במשנ"ב (שם ס"ק ע"ב) דכשהדליקה מתגברת חוטפים וסוללים, ואין אדם מעמיד עצמו על ממונו.

ג

ובשדי חמד (כללים מערכת המ"ס כלל קמ"א) דן באיזה ענין שרינן משום איבה עי"ש, והנה בנד"ד שאין אורך לחילול שבת או לעבור באיסור, מהיכי תיתי לזלזל בזה, (ובפרט בזמננו, כל הנעשה בצינעה מפרסמים ע"י האינטערנע"ט וכו'), ולגרוס בזה שגאה לישראל.

ד

וברגע נודעתי שכבר פירסמו והראו בוידיא"ו איך שהיהודים גורמים להמחלה שתתפשט ע"י שעומדים צופים בלויות, וד"ר ר' דניאל ראטה נ"י מליקווד, בעמח"ס רפואה בשבת, העיר, שהאחויות בדיה"ח עלולות

ח

משום דינא דמלכותא

קיי"ל דדינא דמלכותא שייך רק לתקנת המדינה, וז"ל הרמ"א (ח"מ סימן שס"ט), ללא אמרינן דינא דמלכותא אלא בדבר שיש הגהה למלך, או שהוא לתקנת בני המדינה וכו' (מהרי"ק שורש קפ"ז) עכ"ל, וע"ע בסמ"ע (שם ס"ק כ"א), והטעם דעל מנת כן ניתן להם לדור בארצם, עיין מש"כ (בב"ב סימן ר"ל), ובנדון התדבקות של המחלה, בודאי בידם להחליט מה אסור ומה מותר.

עיין בשו"ת חת"ס (סימן שי"ד ד"ה אמנם) וז"ל, דדינא דמלכותא מה"ת בלי ספק עכ"ל, והגם דיך ע"ז חולקים, עיין בית שמואל (סימן כ"ח סק"ג), ובשו"ת בנין ליון (סוף סימן ט'), ובשדי חמד (כללים מערכת הדל"ת אות נ"ז), הגי מילי לענין קנין אי מועיל מה"ת, משא"כ לעצור על חוקי המדינה, ובאבני מילואים (שם סק"ג) שהוא מה"ת.

ט

משום לא תעמוד על דם רעך

בבר כתבתי דסמכין ארופאים באיסורים חמורים, כ"ש בנד"ד, וזה מומחיותם, והמליאות הראה דבמקומות שקיימו ההפרדה, (כגון פה בעלגיא) בס"ד, כמעט לא נפקד ממנו איש, ומהיכי תיתי לסכן זולתו בספק או בספק ספיקא, ואפילו בספק מני אלה, מלבד שצובר על ואהבת לרעך כמוך, לא תרצה, ואפילו אם רק מזיקו ובגרמא, אפילו נזק ממון אסור לגרום, ובגמרא (בבא בתרא דף כ"ב ע"ב), ועכ"פ הזלזול וההתקשות בכל זה אין לך עון גדול מזה, ואשרי אותם הרבנים המזהירים על כל זה.

והגני דו"ש וכו"ס

חיים יוסף דוד ווייס

היוצא לנו מהנ"ל:

צריך למנוע מפעולות לעבור על דינא דמלכותא, ושיוכל לגרום איבה, חילול השם, וספק ספיקא בפיקוח נפש.

לגרום מיתת יהודים מחמת זה, ושוטר אחד פירסם דמחמת זה יש להרגם ע"י פילוך (באמצ"ע) ועוד, ובאמת בארה"ב כבר התחילו להעליל שבנ"י אשמים בזה, שהם מתחברים בחבורות וכדומה.

ה

משום חילול השם

היות שהדבר אסור עפ"י הלכה, כדלהלן, ושעוצרים על חוקי המדינה, (עיין להלן לענין דינא דמלכותא), עיין מש"כ (בב"ב סימן פ"ד) משו"ת חת"ס (חאו"ח סימן נ"ט), דכשאומרים ישראל לא מנטרי שבתא (שם אות ב'), יש בזה חילול השם, ואיסור חילול השם הוא גם בפני עכו"ם, מגמרא (בבא קמא דף קי"ג ע"א), ומפסוק (יחזקאל לו, ב) ויחללו את שם קדשי אשר חללוהו בית ישראל בגוים וגו', ופירש"י (ד"ה ויחללו) השפילו את כבודי, ומהו החילול, באמור אויביהם וכו' עכ"ל, ושם (כב) לשם קדשי אשר חללתם בגוים אשר באתם שם וקדשתי את שמי הגדול המחולל בגוים אשר חללתם בתוכם, ועיין עוד שם מש"כ משו"ת ערוגת הבושם (סימן מ"א אות ח'), ומשו"ת מהר"מ שיק (סימן ק' ד"ה והנה).

ו

והנה בגמרא (יומא דף פ"ו ע"א), אבל מי שיש חילול השם בידו אין כח בתשובה לתלות ולא ביוה"כ לכפר ולא ביסורין למרק אלא כולן תולין ומיתה ממרקת שנאמר וגו' אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון היכי דמי חילול השם וכו', אביי אמר כדתניא ואהבת וגו' שיהא שם שמים מתאהב על ידך וכו' ע"כ.

ז

והנה כל הדוגמאות שהובאו בגמרא שם, אין להם ערך להחילול השם בנד"ד, באמרם שיהודים גורמים שימותו, ומי יהיו להתחבר לעדה המזלזלים בזה, ונאמר סורו נא מעל אהלי האנשים וגו' (שזעזע דף ל"ט ע"א).